

Vadászati tárcza.

A trónörökös Ő Fensége hunyadmegyei vadászata.

(Augusztus 1—6-ig.)

A Retyezát-csoport krónikájában örökre emlékezetes lapot fognak képezni a július 30-tól augusztus 8-a közt végbement fejedelmi látogatás mozzanatai, már azért is, mert jóllehet ez a hegység hazánk vadászterületei között minden időben előkelő helyet foglalt el: most részesült legelőször az uralkodóház figyelmében s királyi látogatóval mindez ideig nem dicsekedhetett.

Nemcsak Hunyadmegye közönsége leste tehát szorongó aggódással a vadászat kimenetelét, mint a melynek kedvező esélyeitől jelentékeny társadalmi és közgazdasági következményeket remél; hanem széles e hazában mindenki a legnagyobb érdeklődéssel várta a híradásokat, mert őszintén szólva a magyar föld vadászati renoméja forgott kockán, ha be nem bizonyul most is a régi jó magyar közmondás, hogy: **há r o m a z i s t e n i g a z a**. A Retyezát látogatói előtt ugyan teljesen ismeretes volt a zergeállomány kielégítő volta, hisz egyszerű turisták is ott láthatják a Teu-Negrü, Teu-Zeminye tájain a 10—20 főből álló falkákat, sőt olykor egyesével legelészve figyelhetjük meg azokat, s egész kedvteléssel gyönyörködhetünk lépteink zaja folytán támadt megriadásukon. Csakhogy éppen a május-augusztusi időszak alatt minden hozzáférhető hegyfok és tető a juhnyájaktól van ellepve, melyeknek ide-oda kalandozása már magában a meredélyek alá és sziklarepedések közé űzi a rendkívül éber és izgékony állatokat. A juhnyájak nyomában azonban farkasok, medvék is ólálkodnak, rendszeren s főleg éjjelente iszonyu kutyaugatást és emberi üvöltést idéznek fel vakmerő támadásaikkal. Mindezen körül-

ményhez oda kell képzelnünk még a zergeállomány elhagyatottságát, mert pár év előtt éppen gr. Teleky Sámuel elnöklése alatt erdészi arisztokratákból létezett ugyan egy vadásztársulat, mely a vadorzók és dúvadak garázdálkodását rendes védszemélyzettel korlátolta, sőt egyes területeket bérleteivel a juhlegeltetés nyugtalanításától egyenesen meg is mentett s így biztos védvonallal mozdította elő a zergeállomány gyarapodását. Ujabb időben azonban Danford angol tőkepénzes szerezte meg itt a vadászati jogot, s a korábbi üdvös gondosságnak vége szakadván, a zergék tanyahelyei felől se lehattünk annyira tájékozva. Ha tehát ily kedvezőtlen konstellációk daczára óhajtott siker koronázta Rezső trónörökös vadászatát: az mindennél ékezen szólóban igazolja a rendezők ügyességét, körültekintő gondosságát, s gr. Teleky Sámuel, valamint készséges támogatója báró Bornemissza Tivadar urak, mint a vadászati campagne táborkari fejei méltó elismerésre számíthatnak a magyar vadászvilágnál is.

A vadászterület azon gyönyörű hegycsoportozatba esik, mely a hátszegi medence déli határáként hirtelen feltornyosulva, keletről a Strigy mély völgynyílása, nyugaton a vas-kapui szoros néven ismeretes horpadás közt teljes határozottsággal kiválva, még egyes csúcaiban is ritka egyediséget tanúsít. Délfelé a hegycsoport szintoly meredeken hanyatlik az Oláh-Zsil völgye felé alá; de ott az előtér korlátoltsága világért se nyújt oly kedvező távlatot, mint Hátszeg felől, hol két mértföldnyi téres medence szolgál a nagysági arányok optikai fokozására.

A völgyek is erre felé vannak tulnyomólag kifejlődve s vad szakadékok keretében jelentkeznek legtöbbször, míg a víz választóul szolgáló magaslatok gránit tömegét az atmoszferaliák összevissza barázdálva az alhavasi régiók nagyszerű látképeit készítik elő a látogatónak. E terméketlen szikla-

tömeg igen nagy részét alkotja a hegységnek s Nuksora és Malomviz községek 31.084 holdnyi határából, például egyharmadnál jóval többet, vagyis 11.056 holdat adnak ki, hol csupán a törpefenyő girbe-görbe cserjéje képviseli a fákat, s vékony perjeszalagok élénkitik, a zuzmótelepektől sűrűn ellepett kőomlásokat. Ez a régió képezi egyuttal a zergék otthonát is, honnan csak a tél sugara és nagy hőtömege kényszeríti a lejtők felső övét képező fenyvesekbe, honnan akárhányszor kitévelyegnek vagy ragadozók által aláüzetnek a lombos fák övébe is. Utóbbi övből a régió montana képezi kiindulásunkat a hegység lábánál, mert a tölgyregió a hátszegi medenczében éri végét.

A hegység kebeléből több gyorsiramu hegyi patak rohan elé, minő a borbatvizi, szálláspataki, malomvizi, de leghatalmasabb mindannyi közt a Sebes- vagy Nagyviz, melyet egyik mellék patakáról Lapuzsnyiknak is emleget a kevésbé tájékozott publikum. Ez a patak voltaképen kétfelé tagozza a fennebb vázolt hegytömeget, úgyhogy a Retyezát képezné a teljesen elkülönített keleti részt s a Vurvu Pietri csoportja nyugatnak irányulva, ismét egy második csoportozatként tárgyalható. A Sebesvize képezné a kettő közti határvonalat s elébb délről kerüli meg a Retyezát tömegét, azután éjszakdéli irányban határolja azt. Ha tehát szigoru pontossággal akarunk tájékozódni a trónörökös és kísérete által bejárt terület felől, azt a Sebesviz jobbpartján s épen abban az ívben találjuk fel, melyet az a Bukuratól, mint eredési pontjától előbb dél, majd nyugat és észak felé a Zlatuja nevű mellékviz torkolatáig leír.

A magas vendégek utja mint a lapok is felemlíték, Malomviztől vette kezdetét, hol a Kendeffy-család erdésze, mint az egész erdőterület gondnoki hatósága, lakik. Onnan nem a Retyezát képezte az ut czélját, mint a csúcsok töm-

kelegével könnyen elbánó journalisták nagy könnyedén odavetették; hanem a Sebesviz mentén a mögé kerültek, éppen mennyiben a Zenoga tavától éppen északra marad a főcsúcs. A völgyi út elég kellemes lóháton bizvást járható fel a Zlatuj torkolatáig (Gora Zlatyi). E patak épen a Retyezát déli oldaláról nyeri víztömegét s torkolatánál a 70-es évek elején Kendeffy Sámuel megbízásából Maderspach Victor — e lapok szorgalmas és képzett munkatársa — fűrészmalmost rendezett volt be. A rakonzátlan vad viz árjait azonban nem sikerülván kellőképen megfékezni: a vállalattal csakhamar felhagytak. Szintugy történt az usztatási kísérletekkel is. A mederben heverő természetes hömpölyökön kívül egy a Tarpataki vizeséshez felette hasonló zuhatag (à Kroo) képezte ennek legfőbb akadályát. 1780—90 közt a sziklacsatorna egyengetését a Kendeffy-család munkába vette volt, hanem két székely munkás halálát lelvén a féktelenül zuduló sellőben, a kísérlettel felhagytak s ez idő szerint csupán zszindelyeknek való bilákat usztatnak a klopotivai (bal) oldalról alá.

A Gora Zlatyitól kezdődik az első kaptató (Cioca porumbelului, galambok hegye), mely egyuttal a fenyves övbe visz. Arról a „Mormentu Fetyi“ (leány sirja) fokra érünk honnan Rezső trónörökös is nagy élvezettel szemlélte a feltáruló hegyi panorámát. Balra a Retyezát tompított kupja magaslik ki, jobbra a Vurvu Pietri emelkedik nagy büszkén fel, egész kővárat építve csúcsa körül a sok törmelékből, mintha csak el akarná magától rettenteni a látogatókat. Mögöttünk a Pieuj nevű hegyes csúcs, buja hegyi legelők smaragdszőnyegéből üti fel fejét, dél felé pedig beláthatatlan hegyvilág fejlík ki, egy hullámszásában megkövült tengert varázsolvá tekintetünk elé, egészen ki a romániai határt képező Strazsa-vonalig.

A hegység physiognomiáját a növényzet változatossága is nagyban szépíti. A fenyőszálak sötét boltive alól törpe

fenyőcsoportozatok közé kanyarog ösvényünk, míg nem a széles hegyháton az is visszamarad s a Pírgu Aragyés és Aragyés alpesi legelőjén találjuk magunkat. Az egymást keresztül-kasul szelő juhcsapások irányát egyetlen fa vagy kőszál se jelöli ki, miért nagy ködben a legfélelmesebb pontok egyike ez, még az ideszokott jubásztorok előtt is. Dél felé katlanszerű sülyedés kékellik, s ha szélére jutunk annak ölen szemlélhetjük a Retyezát tengerszemeinek egyikét, az annyiszor emlegetett „Zenogát“.

Éppen a tó szélén kezdődik újból a futó fenyőtenyészet s minthogy az ágbogason egymásba futó lánczolatok innen legjobban kézügybe esnek: ide telepedett Rezső trónörökös is egész kíséretével. Egész kis sátortábor alakult, mert 50 hajtó és 40 szolgálati ló állott rendelkezésre, jóllehet a szorosan vett vadásztársaságot a trónörökösön kívül csak gr. Hoyos, gr. Nostitz, gr. Wurmbrand lajtántúli, báró Bornemissza Tivadar, báró Józsika Samu és a főrendező gr. Teleky Sámuel (hazai) urak képezték.

A kivonulás július utolsó napján történt, s bár a Gura Zlatyitól kifelé heves zápor verte el mindjárt introductió gyanánt a társaságot, igen jó hangulatban érkeztek fel. A Zenoga tó kedvéért az ég is kiderült kissé, s a gyönyörű havasi nympa nem is téveszté el hatását, úgyhogy a trónörökös florájából, geologiai viszonyaiból mindjárt több feljegyzésre valót válogatott együvé. Az idő már estére hajolván, kirándulást aznap nem tehettek, hanem a társaság egy része pisztrángfogással mulatta magát (mire a Zenoga kitünő alkalmat nyújt), a többiek pedig a másnapi előkészületekhez fogtak. Augusztus 1-én a Zenoga fölött délnyugatra emelkedő tetők az Aragyessel jöttek hajtás alá, de az ide füződött reményeket a kiméletlen időjárás meghiusítá. E hajtásból se hiányoztak a zergék, csakhogy azoknak sikerült a hajtók csatárlánczán

visszatörni. Állítólag ugyanigy járt volna el egy pár medve. A fenyegetővé vált idő visszatérésre készíteté az urakat, kik az előre megállapított programm szerint most északra, a Retyezát felé emelkedő haránt lánczolatra vonultak ki s a Fekete tóról elnevezett Nyegrü hegyét vették hajtás alá. Alig hangzott fel a hajtók riadalma, a meredek vizmosásokon örült sebességgel iramlott fel egy zergefalka. Egy dördülés s a vezető czap élettelenül rogyott össze Rezső trónörökös előtt. A másodikat Wilczek terité le, s az eszeveszetten szétrebbent csoportból még Wurmbrandt gróf vette ki zsákmányát. Báró Bornemissza Tivadar pedig egy itt ólalkodott maczkót sebesített meg, csakhogy a bestia még elég erős vala elinalni s a járhatatlan sziklagörgetegeken többé elérni nem sikerült.

Leirhatatlan lelkesedés ragadta el a társaságot a szerencsés hajtás után. Az urak elragadtatással fejezték ki szerencsekivánatukat, a hajtók ujjongását messze visszhangoztatták a komor sziklák. A lehető legemelkedettebb hangulatban érkeztek vissza a tanyahelyre, hol a trónörökös teljes elismerését nyilvánítá gr. Teleky Sámuelnek előzékeny és szives fogadtatásáért s buzgó fáradozásaiért; az urak nevében pedig a tábori szinezettel rendezett ebéden gr. Wilczek ékes szavakban emelte poharát Rezső trónörökös további vadászszerencséjére.

Augusztus 2-án az előző nap szerencséje által bátoritattva a Nyegrü és Zseminye tengerszemek közét hajtották meg, de csak báró Bornemissza Tivadart kárpótolta a tegnapi elmenekült bundás jószágért egy zerge. A kitüzött programhoz szigorun ragaszkodva háborítatlanul engedték ellebegni az e tájon kerengni szokott keselyüket s fájdalom később, midőn egyenesen azokra készülődtek, oly zimankós mostoha idő kezdődött, hogy mindennel fel kellett hagyni.

E két napi fáradságos expeditiót rövid szünettel óhajtá Rezső trónörökös megszakítani, s augusztus 3-án gr. Teleky

kiséretében Malomvizre szállt le, honnan a gróf fogata Boldogfalvára felséges nejéhez röpité.

Malomvizen Schuster erdészszel 4-ére sasvadászatot állapítottak meg, s e nap a felséges pár csakugyan pontosan vissza is tért, mitsem törődve az éles szél és csipős hideg eső támadásaival, melyek a Malomvizhez tartozó Szuszény nevű házcsoport felett kimagasló Kolczvár meglátogatásától a közönséges turistákat bizonyára elriasztották volna. Ily előzmények után nem csoda, ha a sasvadászat a gondos előintézkedések daczára meghiusult. A kirándulás szellemi élvei azonban ő fenségeiket igen jó hangulatba hozták. Rendkívül kellemesen voltak meglepetve a romokra helyezett „Isten hozott“ transparent láttára, s még jobban elragadta őket az innen kinálkozó valóban felséges kilátás. A Kolczrománul szikla, a Retyezátból közvetlenül északnak lejtő hegynyulvány végfoka s teljesen uralkodik az alatta ellaposodó vidék fölött. Hajdan Uncsukfalváról indult ki a hozzávezető ut s a lőpor romboló korszaka előtt valódi sasfészek lehetett, hol a támadók előtt kevés emberrel is biztos védelmet nyerhetett a várur, béke idején pedig onnan tartotta féken az egész környéket. A Kendeffyek ősi vára ez s ide vonatkozik Kendeffyné szép regéje, kiről a népmonda azt tartja, hogy férje váltságdíját éjnapi folytonos munkával teremté össze s szorgos munkája közben elandalodva, pergő orsója az alatt zuhogó malomvizi patakig szaladt le. Vijjogó véresék és vadgalambok rebbennek fel itt most érkezésünkre. A falak omladozóban vannak, de elhagyatottságukban még sajátosabb vonzerőt gyakorolnak reánk. Rezső trónörökös fogékony lelke hogy maradt volna érintetlenül, a mohosuló falak és szédületes meredély látképeinek láttára. A mögöttünk délnek nyíllaló völgy egyenesen a Retyezátra vezeti el tekintetünket; alattunk sebes zuhatagokkal rohan a malomvizi patak s észak felé a Zsil

medenczét Hátszeg völgyével összekötő „Torok“ tárja élénk kies tájait. Mondanunk se kell, hogy a természet egyszerű bája teljesen lekötötték a felséges pár figyelmét, s a változatos népviselet is annyira feltűnt, hogy több darabot rendeltek meg az udvari gyűjteménytár számára. Nem lehetetlen, hogy Rezső trónörökös a barátságtalan időjárás daczára olyan becses megfigyelésekre ragadta a táj, melyeknek idehatását az irodalom is hasznát fogja lelni.

Az idő ugyan 5-én se fordult kedvezőbbre, mindazonáltal Rezső trónörökös szigorú vadászconsequentiával megtartá programját, s bár téliesen neki öltözve, a kitűzött időben utra kerekedett. Most is előbbi utját kelle követnie, hogy a Zenogánál maradt társasághoz jusson. A mi itt alant még permetes eső és enyhe fuvalatként alkalmatlankodott, az oda fenn 2.200 méter magasban kegyetlen záporrá és szilaj viharrá erősödött, ugyhogy a 6-ára átvezető éjszakán át a kifesztett sátrakat is feldöntötte a zord idő s télies hóhullás, zuzmara sanyargatta az urakat. Aeolus vad fiai azonban Rezső trónörökös iránt annyi kimélettel voltak mégis, hogy az ő sátrát kivételesen nem bántották. Reggelre kelve a deczemberi tájkép és tovább tartó fergeteg teljesen felforgatá a megállapított vadásztervet. Ilyen időben 45⁰-nyi meredélyeken kőomlások, sikos felületén kuszni s exponált csucson nyugodt állást foglalni el, merő képtelenség. Akármennyire fáj is a kedvező remények feladása, a trónörökös feloldá az urakat a további próba alól és Schuster erdész kalauzolása mellett, tekintettel a metsző hidegre, gyalogszerrel utnak indult Malomvizre, hol igen természetesen semmi előkészület hivatalos fogadtatására nem történt és az odavaló bérlő, Veil löcsös szekerén kelle Boldogfalváig utaznia. A gyors távozás ily időben annyival opportunusabb vala, mert épen a Zenoga környékét látogatják ugyis a leghevesebb szélrohamok kíséretében

támadó ködök, melyek tartama alatt a sok juhcsapáson eligazodni s a kivezető utat eltalálni — mint említők is — nem éppen könnyű feladat.

Rezső trónörökös távozása napján Stephanie főhercegnő a Sebesviz egyik mellékágában, a Kerletyában tartott rákaszatot, s a kifogott 64 rákból 30 darabot gyors futárral éppen férje után küldött volt, mely küldeményt azonban a havasok közt elfogyasztani már nem lehetett. A kíséret többi tagjaiból még báró Józsika Sámuelnek sikerült a Szekér havasban egy őzet elejteni s így a végeredmény 3 zerge, 1 őzben összegelhető. Mindez bár numerice nagynak nem mondható, a zergevadászat nehézségeit tekintve, még enyhébb időjárás mellett se mondható elégtelen resultatumnak, mert a korábbi „vadásztársulat“ pl. pár heti időzés után a legforcirozottabb és kiterjedtebb hajtások után se igen hozott a rendkívül óvatos és nehezen megközelíthető vadból többet, sőt olykor egyetlenegyvel kelle beérniök. Ha tekintetbe vesszük azonban a rendkívül mostoha időjárást, mely a hunyadmegyei közönség lelkes üdvözlését alig hogy bevárva, rögtön beköszöntött s a két napon át ismételt hajtások alatt is keveset szünetelve teljes vadságában kezdett tombolni: őszinte meglepéssel tekinthetünk vissza a vadászatra s uglátszik Ő Fenségeik is hasonló érzületben vettek innen bucsut, mert derült hangulatukat perczig se zavarta meg az elemek kiméletlensége s a kolozsvári indóházban kifejezett ígéretük szerint hat hét múlva újból alkalmat fognak nyújtani Erdély lakóinak azon hódolatteljes ragaszkodás ismétlésére, mely Hát-szeg vidékén most és Görgény-Szt.-Imrén a mult ősszel minden lépten-nyomon hivatalos sugalmazás nélkül önkénytelenül környezé személyüket. Hozza Isten Ő Fenségeiket s a megindult vadász-szerencse nyerje folytatását, akármelyik vidékünket fogják szerencsétetni.

Retyezáti.